

СТАНОВИЩЕ

относно конкурс за заемане на академичната длъжност **доцент** в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство (история на музиката) към катедра „История на музиката и етномузикология“ в НМА „Проф. Панчо Владигеров“, обявен в ДВ, бр. 75/24.09.2019 г.
Хабилитационен труд: *„Инструменталните концерти на Георги Арнаудов: сюрреалистични препрочити на музикалната история“*

Скромната заявка на Илия Граматиков, обявена в началото на хабилитационния му труд *„Инструменталните концерти на Георги Арнаудов: сюрреалистични препрочити на музикалната история“* е, че представя *„първа по рода си многоаспектна разработка, извеждаща композиционните решения на Арнаудов в концертния жанр с акцент върху зрелите му концертни опуси, писани след 2007 година.“* (с. 7). Мисля обаче, че в хода на изследването И. Граматиков е постигнал много по-голяма цел. Той е създал портрет на интригуващ български композитор, успял е да разкрие неговата многопосочност и многопластовост в границите на две столетия – XX и XXI век, както и пътя, по който се преодоляват видимите и невидими очертания модерно/постмодерно; на философия и звук; тишина/инкрустация.

Създаден е многопластов, интердисциплинарен труд. Не е пресилено да се каже, че монографията на Илия Граматиков реализира ново равнище в методологията и разработването на съвременна терминология в музикологичното изследване относно постмодерността и нейното развитие след XX век. Монографията *„Инструменталните концерти на Георги Арнаудов: сюрреалистични препрочити на музикалната история“* в своята завършеност представлява ново равнище на постиженията в съвременната българска музикология.

В труда от една страна се търси цялостно изследване на проблема за жанровостта и за жанра „инструментален концерт“, който напуска или видоизменя своите очертания в срещата на XX и XXI век, а от друга – се разгръщат музикалнотеоретични подходи и се проучват редица музикалнофилософски аспекти, за да се открият неортодоксалността и индивидуалният подход на Г. Арнаудов. Постигнатото от композитора в жанра на инструменталния концерт се интерпретира и в *„една многоизмерна акустична среда, в която реверберират разнообразни социокултурни контексти, литературни произведения, творби на изобразителното и други изкуства, научни открития и, разбира се, цялата многовековна история на концертния жанр от епохата на зараждане на концертния тип композиционно мислене (преходния период на прага на ранния барок) до наши дни“* (стр. 34). Мисля, че само дотук, още в първите оценки на монографията на Илия Граматиков вече се очертава нейният приносен характер, обособен а) в методологията на музиколожкото изследване; б) в областта на интерпретацията на историчното в срещата на XX и XXI век; в) в конкретиката на изследване на опусите на Г. Арнаудов, с оригинална и приносна гледна точка.

В съответствие с формулираните в началото на труда задачи Илия Граматиков определя своя подход като *„многозвучен методологичен акорд“* – и с това начертава приносните линии в следните насоки: като теория и философия на развитието на жанра „инструментален концерт“, също и като многопластово изследване на езиковата, философската и звуковата страна на творчеството на Г. Арнаудов. Не на последно място той очертава фигурата на Г. Арнаудов като композитор, който осмисля полетата на звуковото, напускайки постмодерното.

Оригинален принос е и литературната композиция на изследването. Илия Граматиков е създал необикновена *музикална форма* на своето изследване, която „*следва примера на ритурелната форма, характерна за жанра на инструменталния концерт от епохата на неговото установяване*“ (стр. 34). Разглеждайки поредността на главите в монографията, виждаме възходящото преплитане на теоретични, историографски и философски линии, които, след като навлязат в най-плътните подробности и наблюдения върху музикалната материя, представена в изследването с иновативна терминология, извеждат към теоретични обобщения за жанровостта и за философията на композицията от ХХІ век.

Сред приносните моменти трябва да изтъкна и постигнатото в анализа на *Concierto barocco* в частта на монографията, озаглавена „*Allegro fantasmagorico*“. И тук Илия Граматиков достига до забележително обобщение за композицията в ХХІ век. Като пример ще дам идеите за безкрайния звуков палимпсест и за хетеромодалната хармонична система, като напредване гърбом. Допада ми конкретиката на теоретичния му подход, извличането на терминологията от наблюдението на фактите и навлизането в най-интимните механизми на конципиране на музикалния изказ на Г. Арнаудов.

Специален дял на монографията е посветен на Цигулковия концерт на Г. Арнаудов, наречен „*Фантасмагории I: Концерт за цигулка, струнни, ударни и тастови инструменти*“. В този дял от изследването И. Граматиков постига още едно колкото нестандартно, толкова и забележително обобщение. Според него в този опус на Георги Арнаудов се разкрива, че: „*Множественото – звуково-живописно/пластично/процесуално – възприемане на тоновия материал и изгражданата с него композиция ни връща обратно към съвсем първоначалната заявка за музикална изразност,*

съответстваща на енциклопедичния език на Борхес – на „магическото съчетание на слово, светлини и звуци” (стр. 162).

Още в началото И. Граматиков си е поставил задачата: „...*да разнищя типичните за Арнаудовите творби сложни плетеници от интертекстуални връзки, защото бях убеден, че само по този начин евентуално бих могъл да намеря задоволителен отговор на основния въпрос, който си задавах всеки път при срещите си с неговата музика: Какво точно прави композиционният му език така хомогенен, монолитен и разпознаваем в цялата тази привидна игра на алюзии и уж преднамерено игрови творчески маскарад?* (стр. 25)“. Преследвайки я, той многопластово ни води към все по-интригуващи теоретични, философски открития за музикалния език на автора, за неговите идеи и пластове, за многократните жанрови метаморфози.

Бих казала, че една от най-трудните задачи на съвременната музикология е да се разбере как музикалната композиция и музикалната философия напускат епохата на постмодерното и какви нови музикално-езикови и музикално-поетически полета се открояват след нея. Именно в изследването си за Г. Арнаудов И. Граматиков успява да долови и формулира фундаментални изводи в тази посока. Той я е формулирал по следния начин: „*Можем да си представим сюрреалистичния тонов паноптикум в Арнаудовата музика като звуков еквивалент на Борхесовата вселена, описана като безкрайна библиотека във вечността – едновременно измежду и отвъд историята; библиотека с безпределни шестоъгълни пространства с вентилационни шахти, с безбройни томове на всевъзможни езици и в безчетни варианти, със спираловидна стълба, виеща се нагоре и надолу, изчезвайки в далечината. В тази библиотека Арнаудов е както прилежен*

библиотекар, така и страстен читател, и вдъхновен писател, пренареждащ, препрочитащ и пренаписващ томове с причудливи истории, възникнали в творческото му въображение от провокиралите го текстове, образи, звуци, места, случки и какво ли още не“ (стр. 210). Тук се сблъскваме с кулминацията в неговите изследователски открития: различността на обобщенията на вече зрелия ХХІ век са по-комплексни и многопластови, музикалните открития в него задават нов изследователски хоризонт.

Специално трябва да се изтъкне плътността на музикалнотеоретичното обобщение. Забележителни са наблюденията на И. Граматиков относно явления като изоморфизма в строежа на тоновата фактура, също и към видовете изследователски плоскости, които могат да интерпретират проблема за музикалния текст. Великолепно е разгърнатата интерпретацията на понятието „метаисторичен стил“.

Трудно е да се коментира в краткост едно изследване, което само в частта му, посветена на инструментално-концертния жанр на Арнаудов съдържа над 400 страници. Сплитането на теоретични, философски, исторически ракурси не само обосновава терминологичното богатство на труда, но и предполагам, че ще обогатят и българската, и световната музикологична литература с новаторския си подход и с високата синтетична степен на обобщенията си. В развитието на музикологичната методология откриваме и може би най-яркия принос на И. Граматиков – неговият труд се е превърнал в забележително изследване по своята стойност и по фундаменталните си открития за езика на музикалната композиция след постмодернизма.

В заключение трябва да посоча, че трудът на И. Граматиков е изцяло иновативен в изследователския си подход, с фундаментален принос в методологията, в развитието на музикалноаналитичното изследване и теоретичната терминология на музиката от ХХІ век, в теорията и философията на музикалния жанр и жанровостта. Той постига извънредно високо равнище в обобщенията си за музикалната интенция, за текстуалността и интерпретацията на музикално-времените пластове в съвременната композиция – всичко това в задълбочения поглед върху един от най-ярките български композитори от днешния ден: Г. Арнаудов.

Накрая искам да изтъкна, че Илия Граматиков има не само забележителна биография като млад музиколог, вече с две монографии и множество студии зад гърба си, но и също, че той динамично обединява различни полета на дейност в музикологията. Той участва в организирането на много представителни събития в музикалната ни култура, като например международния музикален фестивал фестивала *ppIANISSIMO*. Всяко поредно издание на този форум за съвременна музика, осъществен под неговото ръководство, представлява също изследователско навлизане в богатството на съвременната музика. Също така той е забележителен коментатор и автор на актуалните събития в музикалния ни живот: на телевизионния екран, в радиото, в най-представителни музикални издания.

Може би е излишно също и да споменавам, но според мен това също е важен аспект – той надвишава многократно изискванията за заемане на академичната длъжност *доцент* в професионално направление 8.3 в музикологичната си дейност. И. Граматиков е също един от често цитираните съвременни български музиколози – както виждаме от неговото справка, това

също говори за дълбочината и фундаменталното значение на приноса му в областта на актуалното ни музикознание.

Като се обобщят аргументите за приносния и фундаментален характер на хабилитационния труд на кандидата, също и с поглед върху неговата изследователска активност, присъствието му на музиколог в публичността и музикалния живот и на неговите многостранни изяви, поставям висока оценка на дейността на *д-р Илия Граматиков* и *убедено препоръчвам той да заеме академичната длъжност „доцент“*.

Проф. д-р Ангелина Петрова